

Sangdrossel, *Turdus ericetorum*. Nogle af de ynglende Fugle sang kun i Morgen- og Aftentimerne, andre tillige hele Dagen igennem.

Rødhals, *Erithacus rubecula*. 20. Februar Kl. 7 Morgen hørte jeg en Rødhals synge fra noget Buskads ved Gaardens Mødding; Sangen var saa fin og spinkel, at den næppe var hørlig paa mere end 10 m Afstand. RUBOW (Sml. D.O.F.T., XVII, 1923, p. 34) og FLØYSTRUP (D.O.F.T., XIX, 1925, p. 16) har noget lignende Iagttagelser over Rødhalsens Vintersang, som de hver for sig gør Rede for. FLØYSTRUP mener, at det er ♀, der præsterer denne spinkle Sang. I det foreliggende Tilfælde var det dog en ♂, da jeg havde et sikkert Kendemærke paa Fuglen og mange Gange senere hørte den synge som andre Rødhalse. — — Mens ovennævnte Rødhals sang, indstillede en stor Flok Spurve, der pludrende tumlede paa Møddingen, og en Gærdesmutte, der var i travl Aktivitet paa en gammel Trærod, straks Arbejdet og lyttede tavse. Rødhalsen sang kun kort Tid, og da den holdt op, satte Gærdesmutton i med sin skingrende Sang, der lød brutal i Forhold til Rødhalsens. — — Rødhalsene sang helst i Morgen- og Aftentimerne som andre Drosselfugle; mild og stille Sommerregn syntes ogsaa at have en virksom Indflydelse paa deres Lyst til at synge. Ogsaa i Efteraarsmaanederne hørtes Rødhalsens Sang flere Gange, og da som Regel paa en Gang fra 6—8 Stykker, der sad paa lige saa mange forskellige Steder rundt omkring i Gaardens Nærhed.

Om Grænserne for visse Fuglearters Udbredelse i det slesvigske Omraade.

Af WALTHER EMEIS, Flensborg¹

Den cimbriske Halvø (Slesvig-Holsten + Jylland) har stor Interesse og Betydning for faunistiske Undersøgelser, hvilket bl. a. klart fremgaar af det paafaldende store Antal Dyrearter af de mest forskellige systematiske Grupper, som har Grænser for deres Udbredelse i denne Landstrækning. Nogle Eksempler skal nævnes:

¹ Paa Dansk ved B. LØPPENTHIN.

Indenfor ovennævnte Landomraade er følgende Former indskrænket til det sydøstlige Holsten: Blandt Fuglene Lille Fluesnapper, *Muscicapa p. parva* BECHST., og Kolbeand, *Netta rufina* (PALL.); blandt Fiskene Skallearten *Leuciscus cephalus* L.; af Insekter Dagsommerfuglene *Satyrus alcyone* SCHIFF. og *Coenonympha iphis* SCHIFF, Markfaarekyllingen, *Gryllus campestris* L., og endvidere Tægen *Pyrrhocoris apterus* L., hvilken sidste dog desuden er fundet paa Lolland og Sjælland.

En Del Arter forekommer i Holsten, men naar ikke ind i Slesvig. Blandt Pattedyrene gælder dette saaledes Hasselmusen, *Muscardinus avellanarius* (L.), som imidlertid forekommer paa Fyn og Sjælland, og Syvsoveren, *Glis glis* L., der aldrig er konstateret paa dansk Grund. Til denne Gruppe hører af Fugle Hortulanen, *Emberiza hortulana* L., og Blaa-halsen, *Luscinia suecica cyanecula* (WOLF); af Fisk Blaa-fisken, *Rhodeus amarus* L., og af Dagsommerfugle *Melanargia galathea* L., *Epinephele lycaon* ROTT., *Epinephele tithonus* L.

I Slesvig Syd for den dansk-tyske Grænse holder Udbredelsesområdet op for Fyrremejse, *Parus atricapillus salicarius* BR., og Dværghejre, *Ixobrychus m. minutus* (L.), for Dagsommerfuglen *Limenitis sibylla* L., der dog ogsaa er fundet ved Kollund, samt for Vandremuslingen, *Dreissensia polymorpha* PALL., der først er indvandret i det sidste Aarhundrede; sidstnævnte findes ogsaa paa Sjælland.

Over den dansk-tyske Grænse naar Udbredelsesområdet for Brandmusen, *Apodemus agrarius* (PALL.), der ogsaa findes paa Lolland, for den Store Tornskade, *Lanius e. excubitor* L., Græshoppesangeren, *Locustella n. naevia* (BODD.), samt for mange Insekter f. Eks. Græshoppen *Tettigonia cantans* (FÜSSLY), Uglen *Hadena funerea* HEIN. o. a. Disse Arters Nordgrænser er først at finde i Danmark.

Allerede disse faa Eksempler viser, at den Cimbriske Halvø har dannet en Bro, som mange Arter har benyttet under deres Fremrykning mod Nord, men visse Dyreformer er dog gaaet den modsatte Vej; de er kommet fra Nord eller Øst og har deres Sydgrænse indenfor det her behandlede Omraade. Dette gælder saaledes Birkemus, *Sicista trizona* PETENYI, hvis sydligste Findested ligger i Angel, Nord for Slien; endvidere

kan nævnes Snyltehumlebien *Psithyrus quadricolor globosus* EVERSM., hvis sydligste Findesteder ligger ved Sønder Løgum (Süderlügum) og Klangsøl i Slesvig; den lille, sorte Maaler *Odezia atrata* (L.), naar til noget Syd for Flensborg, og en humlebilignende Svæveflueart *Arctophila bombiformis* (FALL.) er fundet til ind i Holsten. Som bekendt gaar ogsaa Sydgrænsen for Graakragen, *Corvus corone cornix* L., gennem det dansk-tyske Grænseomraade.

At disse Udbredelsesgrænser ikke ligger fast, men for mange Arters Vedkommende endnu forskydes, har vi oplevet med de Dyr, som først i den nyeste Tid har besat Danmark over den cimbriske Halvø, saaledes i forrige Aarhundrede Husrødstjerten, *Phoenicurus ochruros gibraltariensis* (GM.), og i de første 2 Aartier af dette Aarhundrede Bjergvipstjerten, *Motacilla c. cinerea* TUNST.; ogsaa Dagsommerfuglen *Pararge aegeria egerides* STGR. har først i de sidste Aartier tilbagelagt denne Vej til de danske Øer, og det samme gælder vel for Humlebien *Bombus hypnorum* L.

Af det ovenfor meddelte fremgaar, at man her for næsten alle Dyregrubers Vedkommende kan samle værdifulde Fakta gennem omhyggelige Iagttagelser og Optegnelser, og at man netop ved den dansk-tyske Grænse kan forvente, at der viser sig nye Dyrearter for Danmark. Selvfølgelig maa denne gunstige Iagttagelsesmulighed ikke føre til, at ungdommelige Iagttagere i forstaaelig, overdreven Iver offentliggør Beretninger, som ikke er tilstrækkelig underbygget. En kritisk Efterundersøgelse af saadanne Angivelser er derfor altid paa sin Plads. I D.O.F.T., XXX, 1936, p. 1—4, har KNUD BARFOD underkastet forskellige ornithologiske Meddelelser fra Egnene Nord for Grænsen, hvori der forekommer adskillige Fejliagttagelser, en saadan Prøve; dog fortjener ikke alt, hvad han har forkastet, denne Tilbagevisning.

BARFOD's Efterundersøgelse i Terrænet fandt Sted i Midten af Juli Maaned, en Aarstid, der ikke er særlig velegnet til at opsøge bestemte, ynglende Fuglearter, da Rugetiden paa det nærmeste er forbi, og Feltornithologens vigtigste Hjælpe-middel til at opdage Fuglene, Parringsangen, er forstummet paa den Tid. Deraf kan det muligvis forklares, at han ikke har konstateret den Rødtoppede Fuglekonge, *Regulus i. igni-*

capillus (TEMM.)¹, som forekommer ved Flensborg, omend ingenlunde hyppig. Artens Yndlingsopholdssted er ikke det rene Naaleskovsomraade, men Naaleskov, der afbrydes af Smaapartier af Løvtræer, samt vel ogsaa spredte Grupper af Naaetræer i Løvskov. Om Foraaret er den Rødtoppede Fuglekonge allerede paa større Afstand letkendelig paa sin karakteristiske Parringsang, og herigennem kan den uden Besvær skelnes fra den langt hyppigere Gultoppede Fuglekonge, *Regulus r. regulus* (L.). Da Arten forekommer regelmæssig ved Flensborg, skønt ikke hyppig, kan det næppe betvivles, at den ogsaa findes paa dansk Omraade Nord for Grænsen. Som den Gultoppede er ogsaa den Rødtoppede Fuglekonge kommet til Landet som Ynglefugl med den tiltagende Naaleskovsdrift, men medens førstnævnte allerede var almindelig som Vintergæst og paa Gennemrejse fra det nordligere Forekomstomraade i tidligere Aarhundreder og derfor snart bosatte sig i de opvoksende Naaetræsplantninger, er den Rødtoppede Fuglekonge trængt betydelig langsommere mod Nord fra sit sydligere Udbredelsesomraade, og dette udvider sig sikkert stadig, hvilket Iagttagelser fra Holland og England ogsaa har bevist.

Det er ogsaa hævet over enhver Tvivl, at den Korttaeede Træløber, *Certhia b. brachydactyla* BR. forekommer i Egnen omkring Flensborg. Denne Arts Sang er saa karakteristisk, at den egentlig ikke kan forveksles med Træløberens, *Certhia familiaris macrodactyla* BR. Endvidere er *C. brachydactyla*'s Yndlingsopholdssted Løvskov og mere aabent Terræn, medens *C. f. macrodactyla* her mere foretrækker Naaleskov, ganske vist uden hos os at undgaa Løvskov. Paa Foraarskursioner i de sidste Aar har jeg netop helliget mit Øre til disse 2 Arter, og derigennem har jeg kunnet konstatere, at *C. brachydactyla* forekommer hyppig i alle Løvsкове omkring Flensborg [og det samme turde vel ogsaa gælde for Skovene omkring Graasten], medens *C. f. macrodactyla* maa betegnes

¹ BARFOD besøgte til nøjagtig samme Tid paa Aaret og netop de Plantager i Sønderjylland, hvorfra der ved tidligere Lejlighed (Danske Fugle, II, 1928, p. 178—188) var givet Meddelelse om adskillige Redefund af Rødtoppet Fuglekonge, *Regulus ignicapillus*, som man havde følt Foranledning til at tage Forbehold overfor. (Red.)

som en Sjældenhed i disse Skove. Jeg kan dog ikke bedømme, om det altid har været saaledes, da man hidtil kun har skænket begge Arternes Forekomst hos os ringe Opmærksomhed, hvorfor der heller ikke har været lagt særlig Vægt paa at skelne dem i den fri Natur. Jeg maa endvidere her fremhæve, at de 9 af BARFOD nedlagte Træløbere, der alle blev bestemt til *C. f. macrodactyla*, ingenlunde fører fuldt Bevis for, at *C. brachydactyla* mangler paa dansk Omraade. Med Hensyn til de 2 Træløberarter anser jeg de akustiske Artskendetegn for sikre, og derfor er jeg tilbøjelig til at antage, at *C. brachydactyla*, der er afgjort almindelig ved Flensborg, ogsaa er udbredt Nord for den politiske Grænse. I alle Tilfælde vil det stadig være af Vigtighed nøjere at undersøge begge Træløberarters Forekomst i Sønderjylland.

Til de Arter, der først i den nyeste Tid er indvandret til Flensborgegnen, hører den mellemeuropæiske Race af Dompappen, *Pyrrhula pyrrhula coccinea* Gm. Bortset fra en ældre Sommeriagttagelse, som jeg allerede gjorde 1911, er Fuglen fra 1925 optraadt som regelmæssig ynglende ved Flensborg, og fra Aar til Aar er den blevet hyppigere paa Kirkegaardene og i Parkerne. 1930 rugede 3 Par i Thujaer paa Mühlentriedhof ved Byens Vestkant, 1 paa Alte Friedhof, endvidere 1 ved Wassersleben Nord for Byen og 1 i Parken til vor Familieejendom ved Marienhölung, hvor man fra Vinduet kunde følge Fuglenes Adfærd ved Reden; 1932 havde 2 Par slaet sig ned i denne Have. Hvor hyppig Fuglen blev i de paafølgende Aar, ogsaa i Flensborgs videre Omegn, viser Klager fra Haveejere i Lyksborg og i Ostseebad og Wassersleben Nord for Byen; gentagne Gange blev der derfra forelagt mig Andragender om Bortskydning, fordi Fuglene anrettede for stor Skade i Frugtplantningerne ved at afgrabe Blomsterknopper, og det paa en Tid af Foraaret, hvor de nordlige Dompapper forlængst igen har forladt vort Land; fra tidligere Tid har den Slags Klager ikke været kendt hos os. — — Ogsaa paa dansk Grund har Fuglen allerede slaet sig ned. 1. Maj 1926 traf jeg en syngende ♂ ved Hokkerup i Nærheden af Landevejen fra Flensborg til Sønderborg. I Maj 1932 iagttog jeg gentagne Gange et Par, som rugede i en Have i Kollund, der tilhørte en Familie fra Flensborg, og 19. Maj samme Aar

saa jeg en ♂ i en Have ved Sønderhav, lidt længere mod Øst. Selvom det ved disse Iagttagelser Nord for den dansk-tyske Grænse drejer sig om mere tilfældige Fund, vil Dompappen dog sikkert nu være videre udbredt som Ynglefugl, hvorfor de i den danske, ornithologiske Litteratur meddelte Fund fra Sundeved og Aabenraa (Danske Fugle, II—III, 1928—1931) absolut ikke kan siges at ligge udenfor Mulighedens Grænser.

Gulirirken, *Serinus canaria serinus* (L.), er som Ynglefugl efter de nuværende Iagttagelser endnu ikke trængt frem forbi Eckernförde, hvor dens Nordgrænse maa sættes. Ganske vist er syngende ♂♂ iagttaget i Flensborg i Maj Maaned Aarene 1928, 1929, 1932 og 1936, dels af andre Fuglekendere, dels af mig selv; 1936 iagttoges Fuglen syngende endnu i Juli. I disse Tilfælde drejer det sig imidlertid aabenbart kun om enkelte ♂♂, der har gjort et Fremstød længere mod Nord, men som — sædvanligvis — forsvinder igen efter faa Dages Forløb, fordi de ikke har fundet nogen ♀. I intet af Tilfældene har Yngel kunnet paavises, og derfor fortjener de offentliggjorte Angivelser om Gulirisk som Ynglefugl ved Krusaa ingen Tiltro; usandsynligt lyder det ogsaa, at Gulirisker skal have ynglet paa Als. (Sml. Danske Fugle, III, 1931.)

Det er vanskeligt, at angive Yngleforekomsten for den Sortstrubede Bynkefugl, *Saxicola torquata rubicola* (L.). Fuglens sikre Udbredelsesomraade strækker sig vel kun til Elben, og alle nordligere Forekomster er lejlighedsvis Fremstød, der ikke har ført til nogen blivende Bosættelse, heriblandt en uangribelig Yngleforekomst ved Flensborg 1930, som jeg selv konstaterede, og som blev bekræftet fra flere Sider. — — Paa lignende Maade forholder det sig med den Lille Flagspætte, *Dryobates minor hortorum* Br., der hidtil kun er konstateret ved Flensborg i faa Tilfælde, og som vel først forekommer regelmæssig længere mod Syd, ved Rendsburg.

Rødfodfalken, *Falco v. vespertinus* L., er kun lejlighedsvis iagttaget i Slesvig-Holsten som sjælden Strejfgæst. I Efteraaret 1927 fandt en Invasion af unge Fugle Sted i Vesttyskland; den naaede ogsaa Slesvig-Holsten, hvorfra 2 Eksemplarer forefindes, men som Ynglefugl har den aldrig kunnet paavises, og de ældre Angivelser fra det øvrige Tyskland om ynglende Rødfodfalke er vel ikke absolut sikre. Derfor ligger

det nær at antage, at en Iagttagelse (se f. Eks. D.O.F.T., 1931, p. 51—60) af denne udtalte Steppefugl som ynglende i det østlige Als's Skov- og Bakkeland beror paa en Forveksling med Lærkefalken, *Falco s. subbuteo* L.

For at foretage en grundig Udrensning blandt de i de senere Aar offentliggjorte Iagttagelser fra Flensborgegnen af tvivlsom Værdi maa jeg endnu gaa ind paa et Par Angivelser om Forekomsten af Fyrremejse, *Parus atricapillus salicarius* Br. (Danske Fugle, III, 1931, p. 101—102), som dog tidligere er draget i Tvivl (D.O.F.T., XXV, 1931, p. 156). Ogsaa for denne Art gælder det, at hvem, der kender dens karakteristiske Stemme, kan uden nogetsomhelst Besvær skelne den fra Sumpmejsen, *Parus p. palustris* L., som den har betydelig Lighed med i ydre Habitus. I Holsten har jeg truffet den gentagne Gange, i det sydlige Slesvig kun sjælden. De derudover i Litteraturen foreliggende Angivelser fra Gelting og Stenbjergskov (Steinberghaff) ved Sydkysten af Flensborg Fjord beror utvivlsomt paa Fejliagttagelser; ellers vilde jeg i det mindste 1 Gang have maattet træffe denne Art dér i Løbet af min mangeaarige Iagttagelsesperiode. Nordgrænsen for *Parus atricapillus salicarius* ligger endnu (Januar 1937) i det sydlige Slesvig, og Angivelserne om Artens Ynglen paa dansk Omraade er utvivlsomt forkerte.

Yderligere Berigtigelser f. Eks. med Hensyn til Angivelser om ynglende Ederfugl, *Somateria m. mollissima* (L.), og Stenvender, *Arenaria i. interpres* (L.), ved Nordkysten af Flensborg Fjord har jeg allerede meddelt i min Sammenstilling om Flensborg Fjords Fuglefauna (Skriften des Naturwissenschaftlichen Vereins für Schleswig-Holstein, Bd. 21, 1936).

Til Slut vil jeg gerne endnu engang fremhæve Vigtigheden af faunistiske Iagttagelser i Sønderjylland, og som i Indledningen skal jeg ogsaa her henlede Opmærksomheden paa det betydelige Antal Dyreformer, der har Grænser for deres Udbredelse indenfor den Cimbriske Halvø. Som Maal for hele Undersøgelsesarbejdet maa herved foresvæve en sammenfattende, zoogeografisk Bearbejdelse af hele den cimbriske Fauna.
